

Het COA stuurde vrijwilliger weg vanwege diens geëngageerdheid

Jan Kees diende in 2013 zijn werkzaamheden als yogaleraar bij het AZC in Leersum te beëindigen. Het Centraal Orgaan opvang asielzoekers vond zijn politieke opvattingen niet stroken met de vereiste neutraliteit. De Nationale ombudsman boog zich over de kwestie.

Jan Kees maakt, naast portret- en kunstfoto's, ook foto's van acties en demonstraties. Daarnaast heeft hij een ruime ervaring in de zorg en was langdurig werkzaam bij het asielzoekerscentrum (AZC) in Leersum. Door bezuinigingen in de zorg, maar ook op de afdeling voorzieningen voor vluchtelingen, raakte Jan Kees zijn werk op het AZC kwijt. Enkele asielzoekers verzochten hem zijn yogalessen in het centrum voort te zetten. Hij stemde daarmee in en moest een contract ondertekenen als vrijwilliger van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA).

Na enkele maanden vrijwilligerswerk verricht te hebben, werd Jan Kees in 2013 door het COA de wacht aangezegd. Hij had jarenlang beroepsmatig als verpleegkundige op het centrum gewerkt. Hij zou zich namelijk nogal kritisch hebben uitgelaten over de politie. Wat was het geval? Jan Kees had foto's van een vluchtelingendemonstratie op zijn 'gesloten' Facebook-pagina geplaatst, alleen te bekijken door vrienden en bekenden van hem. Het COA echter zou spontaan op zijn pagina zijn gestuit en eiste beëindiging van zijn activiteiten als fotograaf bij politieke manifestaties.

Klachtenprocedure

De bewuste fotoserie over uitgeprocedeerde vluchtelingen die in Amsterdam demonstreerden, plus de op Facebook vermelde kritische teksten van Jan Kees aangaande het Nederlandse asielbeleid, zou in de ogen van de locatiemanager en de vrijwilligerscoördinator van het AZC Leersum niet stroken met de uitgangspunten zoals die worden omschreven in het vrijwilligerscontract. Zowel van medewerkers als vrijwilligers van het COA wordt geëist dat zij zich politiek neutraal opstellen op het internet.

'Daaronder vallen blijkbaar ook foto's van vluchtelingendemonstraties', vertelt Jan Kees. 'Ik kreeg van de locatiemanager de keuze voorgelegd: doorgaan met vrijwilligerswerk en dan stoppen met het doen van politieke uitlatingen en plaatsen van foto's van demonstraties op het internet, of stoppen met mijn vrijwilligerswerk. Deze keuze heb ik als intimiderend en vrijheid beperkend ervaren.' Jan Kees diende daarop zijn vrijwilligerswerk te beëindigen.

Aangezien de fotoserie enkel op Facebook toegankelijk was voor vrienden, was Jan Kees zeer verbaasd over het feit dat het COA deze had weten in te zien. 'De locatiemanager vertelde mij dat het COA een extern bureau heeft dat onderzoek doet naar het privéleven van haar medewerkers, vrijwilligers en stagiaires.' Jan Kees beschouwde de eis van het COA om geen foto's van demonstraties te plaatsen op internet als een vorm van censuur en startte in datzelfde jaar, 2013, een klachtenprocedure binnen het COA.

Zijn klachten bestonden er onder meer uit dat het COA zonder mijn medeweten inbreuk had gemaakt op zijn persoonlijke levenssfeer en dat daarvoor een extern bureau was ingeschakeld. Tevens beklagde hij zich erover dat hij door het COA in zijn werkzaamheden als fotograaf werd beperkt, terwijl hij slechts één uur per week yogales gaf.

Tijdens een hoorzitting heeft Jan Kees benadrukt dat het fotograferen van demonstraties een journalistieke en dus een politiek neutrale activiteit is. Afdeling Juridische Zaken zou van deze hoorzitting een conceptverslag maken, maar dat is niet gebeurd. Zijn klachten werden ongegrond verklaard nadat het COA plotseling beweerde geen extern bureau te hebben ingeschakeld. In de klachtafwikkeling werd in het geheel niet ingegaan op zijn punt dat journalistieke fotografie een politiek neutrale activiteit is.

Ombudsman

Jan Kees liet het hier niet bij zitten en diende een klacht in bij de Nationale ombudsman. Deze heeft uitgebreid onderzoek gedaan, waarbij het COA met nieuwe argumenten en bevindingen kwam die nog niet eerder naar voren waren gebracht. Het COA bleef stug volhouden dat zij de bewuste foto's op zijn openbare Facebook-profiel hadden gezien en niet op zijn afgeschermdde pagina's.

Ook werd duidelijk dat de vrijwilligerscoördinator van het COA, na te hebben vernomen dat Jan Kees tevens kunstenaar is, in 2013 op internet op zoek is gegaan naar werk van hem. Hij stuitte daarbij op naaktfotografie en heeft dit vervolgens gemeld aan de locatiemanager. Deze heeft vervolgens advies ingewonnen bij een beleidsadviseur van de Unit uitvoeringsprocessen van het COA, binnen de organisatie 'bureau veiligheid' genoemd.

De beleidsadviseur en de locatiemanager hebben vervolgens de openbare Facebook-pagina van Jan Kees bekeken en troffen naast naaktfoto's ook fotomateriaal aan over de ontruiming van een tentenkamp van uitgeprocedeerde asielzoekers plus reacties van Jan

Kees met uitgesproken kritiek op het overheidsbeleid. 'Het doelbewust zoeken naar fotografie van mijn hand staat haaks op de bewering dat de coördinator bij toeval mijn foto's was tegengekomen. Daarnaast klopt hun bewering over de naaktfoto's niet aangezien Facebook hieromtrent een zeer streng beleid voert.'

Het COA volhardde erin de vraag van Jan Kees omtrent het politiek-neutrale karakter van journalistieke fotografie onbeantwoord te laten. Na diverse vragen van de Nationale ombudsman hieromtrent aan hun adres, betreffende fotomateriaal van de ontruiming van een tentenkamp waar personen verbleven die geen opvang meer hadden bij het COA, antwoordde het COA dat het bij het publiceren van beeldmateriaal gaat om 'de mogelijke schending van de privacy van een kwetsbare doelgroep.'

Jan Kees: 'Ook dit antwoord sloeg nergens op, aangezien een groep vluchtelingen die demonstreert voor een eerlijke opvang en een humaan asielbeleid zich niet voor niets manifesteert en dus juist de publiciteit zoekt voor hun zaak. Daarnaast heeft het COA niets meer met deze groep te maken, omdat zij niet langer onder de opvang van het COA valt.'

Vervolgens verklaarde de locatiemanager in de loop van het verdere onderzoek dat het CAO aan de hand van de foto's van tentenkampen er niet op kon vertrouwen dat Jan Kees zich in de contacten met bewoners van het AZC politiek neutraal zou opstellen. Hierbij denkt het COA aan het actief aanbieden van hulp aan bewoners van het AZC om bijvoorbeeld een toekomstige uitzetting te voorkomen. Jan Kees: 'Dat punt is in het eerste gesprek en de klachtenafhandeling nooit naar voren gekomen en kwam volledig uit de lucht vallen.'

Vrije meningsuiting

De Nationale ombudsman heeft Jan Kees aangaande zijn fundamentele kritiekpunt – het verbod van het COA om foto's van demonstraties op internet te plaatsen in combinatie van het geven van yogalessen op vrijwillige basis binnen het AZC – gelijk gegeven: 'Door verzoeker voor te houden dat als hij wilde doorgaan met het geven van yogales op het AZC, hij moest stoppen met het publiceren van foto's, heeft het COA verzoekers recht op een vrije meningsuiting niet gerespecteerd. De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.'

Terugkijkend blijft Jan Kees zich verbazen en irriteren dat het COA om de hete brij heen is blijven draaien. 'Hoe toevallig is het dat de vrijwilligerscoördinator onderzoek doet naar mijn kunstzinnige fotografie juist op het moment als ik even daarvoor een demonstratie van

uitgeprocedeerde asielzoekers heb gefotografeerd. Vervolgens werden allerlei redenen naar voren gebracht om maar niet in te hoeven gaan op mijn klacht dat het COA mijn journalistieke fotografie wilde censureren. Het COA wist natuurlijk ook zelf wel dat zij zich op glad ijs bevond.'

Jan Kees neemt het het COA bijzonder kwalijk dat de overheidsorganisatie niet transparant opereert, medewerkers en vrijwilligers controleert op wat zij in hun vrije tijd doen en dat dit er uiteindelijk toe heeft geleid dat er geen yogalessen meer worden gegeven binnen het AZC Leersum. 'Wonen in een AZC is gedwongen ledigheid. Er zijn minimale middelen voor ontspanning en activiteiten. Het leven is er zwaar als gevolg van stress en veel mensen in een beperkte ruimte. Yoga biedt ontspanning.'

Buro Jansen & Janssen, augustus 2015

Het volledige onderzoek van de Nationale ombudsman is hier te lezen.
[https://www.nationaleombudsman.nl/rapporten/2014/%20206#volledige tekst](https://www.nationaleombudsman.nl/rapporten/2014/%20206#volledige_tekst)